

kor és kelta) kerültek elő, az őskori cserepek főleg a volt törökkoppányi úttól K-re.

NÉMETH PÉTER

199. Miskolc, Alsóhámor, Puskaaporos-kőfülke

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Pa, U

A kőfülke a Szinva-patak völgyében, Felső- és Alsóhámor között, a Szinva-szorosban, vagy régiesen a Puskaaporos-szorosban nyílik, 10 m-rel a patak szintje fölött, É-ÉNY-i irányban.

A karsztos üreg nagyjából trapéz alaprajzú: szélessége a bejáratban 14 m, hosszúsága 15 m. Befelé haladva beszűkül; a szájától számított 11 m-nél a szélessége 9 m.

Az 1999. évi ásatáshoz kapcsolódó felmérését Regős József barlangász végezte el. Az M=1:100 méretarányú felvételezésen két, az A és B, illetve a C és D pontról felmért keresztmetszvény jól mutatja, hogy a karsztüreg ÉÉNY-DDK felé alacsonyodik. A csapadék ellen védelmet nyújtó igazi sziklaeresz része legbelül található. Nem véletlen, hogy az őskor embere a paleolitikumban és az újkőkorbán ebben a hátulsó szakaszban telepedett meg.

Az ásatásra régészeti feltárási és természetvédelmi kutatási engedély alapján került sor 1999-ben. Az üreg alapos átvizsgálása után azonban be kellett látnunk, hogy Kadić a publikációkban közölték szerint lényegében teljesen feltárta a rétegsort. Annyi kitöltésmaradvány azonban néhány ponton visszamaradt, hogy ezeket érdemes volt szelvényezni. E célból 3 db 1 × 1 m-es szondát nyitottunk. Ezeket 30–50 cm mélységig, sziklfenékig mélyítettük.

Közülük az 1-ben a Kadić-féle 4. sárga mészkőtörmelék réteget találtuk meg és mintavételeztük; a 2-ben vöröses vasvegyülettel infiltrált mészkőtörmelék kitöltést regisztráltunk; a 3-ban pedig a Kadić-féle szikkfal málladékát sikerült megtalálnunk. Ezekből sem régészeti, sem őslénytani leletek nem kerültek elő.

Segítségükkel és a falra tapadt kitöltésmaradványok értékelésével rekonstruálható az eredeti rétegsor (lásd a II. számú rétegszelvény).

A Puskaaporos-kőfülke 1999. évi néhány napos revíziós ásatása és rétegtani szelvényezése lehetővé tette a Szeleta-kultúra fejlődésének utolsó stádiumával kapcsolatban egy fontos sztratigráfiai-kronológiai kérdés eldöntését.

Nevezetesen, mivel általános tapasztalat szerint a Bükk-vidéken az utolsó eljegesedés hidegmaximumával összefüggésbe hozható lapos, éles szélű mészkőtörmelék, vasvegyületekkel színezett réteg (itt a 4. réteg) a Puskaaporos-kőfülkében alatta feküdt a sárga, löszös mészkőtörmelék rétegnek, ami a Szeleta típusú régészeti leletanyagot szolgáltatotta, s amely magába zárta a paleolitikumban gazdag agyaglencsét, a Szeleta-kultúra megjelenése a Puskaaporos-kőfülkében fiatalabb az utolsó eljegesedés 20 000 évi B.P. körüli hidegmaximumánál.

DR. RINGER ÁRPÁD

200. Miskolc, Szeleta-barlang

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Pa

A bejáratban (I.), Vértes 1966-os szelvényével párhuzamosan (II.) és az előcsarnok K-i fala mellett vettünk fel (III.) szelvényeket. (Lásd a Kovács Imre, illetve Regős József által felvett térképet.)

Ezekből egymáshoz kapcsolódva a Kadić-féle rétegsor – 6-tól a 2. réteggig – finomabb tagozódását kívántuk megadni.

Szediment- és pollen, valamint C¹⁴ mintákat gyűjtöttünk az archeológiai és őslénytani leletek feltárása mellett, ezen kívül több m² kitöltést iszapoltattunk.

E három kis szelvény – mindössze 11 m²-nyi kitöltés ásatásáról van szó – a C¹⁴ kormeghatározási adatokkal a Kadić-féle rétegek és szintek modern sztratigráfiai – kronológiai és paleo-humán-ökológiai érték elejéhez, továbbá a bejáratban, az előcsarnokban, 2 főág és oldalág elején, valamint az előtéren korábban feltárt régészeti leletek modern kronosztratigráfiai besorolásához nyújthat alapot.

I. szelvény

A bejáratban, annak bal oldalán, a sziklafalra merőlegesen vettük fel 2,0 × 1,5 m alapterülettel. Nagyjából a Kadić-féle fekete vonal alól indulva 2,2 m vastagon tártuk fel. A szelvényt az 1913-tól érintetlen – Kadić Ottokár és munkatársai által hagyott – tanúfal eredeti kitöltésében mélyítettük. Az eddig nyert C¹⁴ adatok és azok sztratigráfiai összefüggése, a rétegsor tetején és az 1999-es bázison korrektnek tekinthető, és jól egybevághat a paleolitikon tipokronológiájával.

A legfelső mészkőtörmelék réteg habitusa és az ebből származó C¹⁴ minta alapján az eljegesedés hidegmaximumához köthető, 22 000 év B.P. körül.

A Kadić-féle 5-4. réteg >25 000 év B.P. C¹⁴ korával – az Arcy-Stillfried B interstadiálisához köthető. A 4. rétegben talált tűzhelymaradvány faszénmintája 11 000 év B.P. kort adott, amely nyilván téves.

A szelvényből a 13. mintából 1 db vörös porfirotból készült paleolit került elő, ezen kívül sok állati – főként barlangi medve-maradvány. A vett pollenminták értékelése szerint a pollen és spóra a bejáratban nem konzerválódott.

II. szelvény

Vértes László 1966-os szelvényével párhuzamosan vettük fel. A nagyjából D-i irányú szelvény, amit 1 m-ig mélyítettünk a Kadić-féle 3. réteg és 2. réteg üledékét tárta fel. D-i vége 1,0 – 0,5 m hosszban bolygatott volt, a korábbi ásatások miatt. A szelvény É-i profilját tekintettük alapszelvénynek. Ebből integrációs pollent határozott meg Magyar Enikő (KLTE Földtani Tanszék). Az itt nyert C¹⁴ koradat 42 000 év B.P. körül, a Vértes-féle, azonos szintből származó >41 700 év C¹⁴ adattal, a sztratigráfiai és pollenvizsgálat adatai miatt is túlzottan fiatal. Itt ugyanis nyilvánvalóan az Emelzini-féle 5a-5e alstádiumok idején képződött üledék-

ról van szó. A szelvényből sok állati csont és 1 db sárga okkerdarab került elő.

III. szelvény

Az előcsarnok K-i fala mellett vettük fel, a sziklafalra merőlegesen 1,5 × 1,0 m-es alapterülettel. Nagyjából 1 m-ig mélyítettük. Az itt feltárt kitöltés az I. szelvény alja és a II. szelvény teteje közé esik, sztratigráfiailag a korban is.

A szelvényből sok – főként barlangi medve – csont került elő, az 5. szintből 1 db üveges kvarcporfir szilánk.

Valamennyi szelvényt 10 cm-es szintekben bontottuk, s ilyen finomsággal végeztük a különféle sztratigráfiai és paleontológiai minták vételét is.

DR. RINGER ÁRPÁD

201. Miskolc, Szirma, M30 autótűt 3. sz. főút Miskolcot elkerülő szakasza, 3. számú lelőhely

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Sza

Terepbejárás alkalmával az M30 autótűt, 3. számú főút Miskolcot elkerülő szakaszának 5,4 és 5,8 km szelvénye között nagy kiterjedésű császár kori lelőhely meglétét regisztráltuk.

A szántásban elszórtan, közepes intenzitással jelentkezett a leletanyag: cseréptöredékek, patics, állatcsontok, valamint két orsógomb töredéke.

Az elvégzett feltárás során bebizonyosodott, hogy a császár kori telepet ezen a területen a mezőgazdasági művelés már elpusztította. A leletek a 30–40 cm-es humuszrétegben jelentkeztek, objektumok feltartását nem tudtuk megfigyelni. Az ásatási területen 5 m széles és 15 m hosszú szakaszokon távolítottuk el a humuszréteget, az itt jelentkező sárga agyagos rétegben objektumok feltartását sehol nem jelentkeztek.

A felszíni szórvány anyagot összegyűjtve az ásatási területen a visszatöltést elvégeztük.

DR. LOVÁSZ EMESE

202. Mogyorósbánya, Újfalusi dombok felső paleolit telep

A részletes jelentést lásd a 5–14. oldalon.

(Komárom-Esztergom megye) Pa

T. DOBOSI VIOLA

203. Mucsi, Sánckok-dűlő

(Tolna megye) R

A Mucsihoz tartozó „lengyeli sánc” szintvonalas felmérését Badics Balázs kezdte el, majd Meislinger István fejezte be. Nováki Gyulával együtt végzett terepbejárásunkon derült ki, hogy a felmérés a leglényegesebb részekben pontatlan. Ezért 1997-ben Nováki Gyulával újramértük az É-i sánckaput; 1999. április 16-án pedig Egyed Endrével elkezdtek a D-i sánckapu újramérését.

MIKLÓS ZSUZSA

204. Muraszemenye, Aligvári-mező

(Zala megye) U, B, LT, Rő

A lelőhely az M70 autótűt (Letenye–Tornyiszentmiklós) nyomvonalán a 9+500–9+660 kilométerszelvény és K-re a lehajtósáv területére esik. Muraszemenye Alsőszeemenye nevezetű településrészétől É-ra, a Szentadorjáni (Hangyajárási-) patak és a Nagy-árok összefolyásától D-re, vizenyős területből szigetszerűen kiemelkedő, 350 × 200 m-es területen, házhelyeket jelzőfoltokban sűrűsödve igen sok őskori (késő bronzkori) edénytöredéket és egy kőpengét találtunk a szántásban. A lelőhely DNy-i szélén elszórtan, kevés középkori kerámiát is lehetett gyűjteni. A tervezett nyomvonalba a lelőhely mintegy kétharmada, kb. 330 × 120 m-es rész esik, ahol az építkezést megelőzően régészeti feltárás szükséges.

A terület teljes feltárása megtörtént a 705. kód-számú, „Muraszemenye–Aligvári-mező” lelőhelyen.

A feltárás igazolta az előzetes adatgyűjtést: a patak egykori, nagyjából északnyugati-délkeleti, a feltárt terület északnyugati sarkában nyugat felé forduló folyásirányú medrének déli partja mellett egy jelentős, késő bronzkori település maradványai kerültek felszínre. A településjelenségek – amint azt az archeomágneses mérések is jelezték – a vízfolyás mentén sűrűsödtek.

Az ásatás során összesen 227 objektumot (házakat, hozzájuk tartozó tűzhelyeket, cölöp- és karólyukakat; a házak között elhelyezkedő, nagymennyiségű kerámia, kőeszköz- és állatcsontleletet szolgáltató gödröket, tüzelőhelyeket, valamint egy külső kemencét) tártunk fel. A napvilágra került kerámiatöredékek, kőeszközök és bronztárgyak – a helyszínen végzett, előzetes meghatározás szerint – az őskor több korszakát képviselik: az edénytöredékek kisebb része, valamint a pattintott és csiszolt kőeszközök az újkőkori, úgynevezett Dunántúli Vonaldíszes Kerámia kultúrája hagyatéka. A kerámia (edénytöredékek, orsógombok és szövőszéknehezékek) zöme, valamint a bronztárgyak a késő bronzkori, úgynevezett Halomsíros kultúra késő szakaszának idejéből származnak. Szórványosan előbukkantak kelta–római edénytöredékek is.

A Dunántúli Vonaldíszes Kerámia kultúrája népcsoportjának 6 gödrét bontottuk ki. A kultúra jellegzetes edénytöredékei mellett rendkívül sok kőeszközt találtunk ezekben a gödrökben. A nagyszámú kovakő magkő és pattinték arra utal, hogy ezeket a kőszerszámokat helyben készítették. Előkerültek csiszolt kőeszközök is (véső, balatöredékek és egy teljesen ép kis balta). Az újkőkori települést – a gödrök iszapos betöltése alapján – a patak áradása mosta el. Az így elpusztult település helyén épült a késő bronzkori falu. Házait, gödreit részben ráásták az újkőkori gödrökre. Ez a két ok lehet annak magyarázata, hogy az előzetes terepbejárás alkalmával a neolitikumból származó leleteket a felszínen nem találtunk.

A késő bronzkori – szántással, valamint az erősen kötött agyag talaj lazításával megbolygatott – házak közül a nagyobbak (10–15 × 6–8 méteresekek) helyét 10–20 cm vastag patics- és kerámiaomladék jelezte. A leletgazdag omladékréteg elbontása után tűntek elő a házak